

Summary

Koval Y. O. Zoolexemes as a part of application`s constraction in poetry of folklore.

In the article it is described and classified zoo lexemes in composition of application`s constructions, their semantics is certain in the context of folklore poetic works.

Key words: *zoo lexemes, application, application`s construction, name, folklore, symbol.*

УДК 811.161.2'373.46:2

Ковтун А. А.
*Чернівецький національний
університет ім. Ю. Федьковича*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕОНІМІВ У ПЕРЕКЛАДАХ БІБЛІЇ

I. ОГІЄНКА ТА ПАТРІАРХА ФІЛАРЕТА

Небезпека перекладу будь-якого тексту полягає насамперед у можливому змішуванні двох національно-мовних картин світу. І. Огієнко зауважував: „...Треба пильнувати, щоб переклади наші були дзеркалом оригіналу... Звичайно, наш переклад має бути дзеркалом оригіналу лише можливим, бо цілком дослівний переклад був би для нашої мови неприродним” [9, с. 9]. Пов’язуючи національну специфіку мови з певним історичним періодом, важливо пам’ятати, що національне завжди є діахронним [3, с. 40].

Для правильного перекладу першоджерела й можливості скористатися іншими перекладами Біблії І. Огієнко (митрополит Іларіон) опанував старосєврейську, старогрецьку, латинську, церковнослов’янську, польську, німецьку, англійську мови, що, безсумнівно, сприяло якісному перекладу Святої Книги українською мовою. Зберігаючи оригінальність біблійних текстів, точно передаючи рідною мовою поняття й думки, він як мовознавець продемонстрував унікальні здібності перекладача, подбавши „про чарівну своєрідну одягу для божого слова” [10]; як богослов зумів глибоко передати християнський зміст сакрального письма; як патріот, розуміючи, що „церква без рідної мови – церква мертва, недіяльна, а народ у цій церкві – чужий їй, пасивний, бо він тут не оживлений найвищим даром Духа Святого – даром рідної мови” [10], сприяв захисту від впливів чужої політики своїх співвітчизників. Він розробив методологію перекладу Святого Письма та богослужбових книг українською мовою, зваживши на необхідність поетичності перекладів, щоб „мова в перекладах не була буденною, звичайною, бо для церковного вжитку ... більше пристойною буде мова поважна, мова „високого” стилю” [9, с. 20]. Перекладаючи Святе Письмо, І. Огієнко, відмовившись від формального копіювання чужомовного тексту, доніс українському читачеві ідейно-концептуальну основу Святого Письма, адаптувавши її до особливостей світосприйняття і мовної традиції українців.

Найновіший варіант перекладу Біблії сучасною українською літературною мовою Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета (Денисенка) побачив світ більше, ніж за півстоліття після перекладу І. Огієнка, – 2004 р., хоча й був розпочатий ще за ініціативи першого секретаря ЦК КП України П. Шелеста. Основою став російський переклад Біблії з давньоєврейської й грецької мов Московського митрополита Філарета Дроздова. Той факт, що українці отримали новий переклад Біблії, засвідчує піднесення авторитету української мови серед сотень тисяч і навіть мільйонів вірян Української Православної Церкви Київського Патріархату.

Науковий інтерес для лінгвістичних досліджень перекладів найпопулярнішої Книги у світі був актуальним завжди, а особливо – з появою нових варіантів.

Сучасні дослідники перекладу тексту Біблії І. Огієнком (З. Бичко, Н. Рибак, Д. Снага та ін.) акцентують увагу на живій українській мові перекладу, пісенному характері, відсутності буденних слів, збереженні старослов'янських і т. ін. М. Феллер, зокрема, підкреслює зв'язок стилю (простого, ясного) з українським мисленням [13, с. 191]; М. Демський вказує на рясно залучену українську фраземіку, що впливає на національне сприйняття [1, с. 70]; Н. Дзюбишина-Мельник зауважує, що переклад Біблії І. Огієнка виражає орієнтацію конфесійного стилю на внутрішньомовні (власне українські) ресурси [2, с. 9]. Наприклад, замість усталених форм *богобоязний, лжепророки* І. Огієнко використовує *богобійний, фальшиві пророки*. П. Мацьків обґрунтовує доречність присутності у перекладі І. Огієнка окремих синтаксичних конструкцій, слів, що експлікують концептосферу Бог, не порушуючи при цьому внутрішньої єдності перекладу [4]. Авторитетний знавець Св. Письма К. Костів заявляє: „Українська Біблія у перекладі проф. д-ра І. Огієнка класична, найкраща в душі існуючих перекладів чи не між усіма слов'янами” (цит. за [12, с. 260]).

Стосовно досліджень перекладу Біблії митрополитом Філаретом, то можна стверджувати одне: таких поки що дуже небагато. Маємо декілька загальних суджень про останній переклад українською мовою, зокрема В. Німчука, який оцінює мову новітнього перекладу як „добру, сучасну, літературну” [7].

Мета статті – порівняти функціонально-стилістичні особливості використання теонімів І. Огієнком та митрополитом Філаретом у перекладених ними текстах Святого Письма.

Однією з найуживаніших у перекладах Біблії є лексема *Бог*. Вона належить до спільнослов'янського лексичного фонду і об'єднує українську мову з іншими слов'янськими мовами (порівн. біл. *Бог*, рос. *Бог*, польск. *Bóg*, чешск. *Bůh*, словацк. *Boh*, болг. *Бог*, македонск. *Бог*). Первісно лексему *Бог* використовували для позначення богів язичницького пантеону. Для називання Єдиного Бога християнської релігії слово *Бог* почали використовувати під впливом церковнослов'янської (старослов'янської) мови, в якій, перекладаючи тексти Священного Письма, ним передавали грецьке *Θεός*: *Ми хвалимось Богом щодня, і повіки Ім'я Твоє славимо* [Пс 43 (44): 9] – *Тобою, Боже, будемо хвалити кожен день, і ім'я Твоє будемо славити повіки* [Пс 43: 9] (тут і далі, де подано підряд два переклади однакового уривку Біблії, цитуємо спочатку переклад І. Огієнка, потім – митрополита Філарета). Лексема *боги*, як і раніше, продовжувала позначати язичницьких богів: *І їхніх богів з їхніми литими бовванами, разом з їхнім улюбленим посудом, золотом та сріблом поведе в неволю до Єгипту, і він роки стоятиме більше від північного царя* [Дан 11: 8] – *Навіть і богів їх, ідолів їх з дорогоцінними сосудами їх, срібними і золотими, відвезе у полон у Єгипет і на кілька років буде стояти вище за царя північного* [Дан 11: 8].

І. Огієнко, згадуючи дохристиянських богів, використовує лексему *бог* не лише у множині, але й в однині: *Ідіть, запитайте Ваал-Зевува, екронського бога, чи видужаю я зі своєї цієї хвороби? А Ангол Господній говорить до тішб'янина Іллі: „Устань, вийди назустріч послам самарійського царя та й скажи їм: Через те, що нема в Ізраїлі Бога, ви йдете питатися Ваал-Зевува, екронського бога?”* [2 Цар 1: 2–3]. Перекладач, як бачимо, в одному текстовому фрагменті однаково іменує язичницького бога і Єдиного християнського Бога. Філарет же, перекладаючи цей самий уривок, послуговується для позначення „нижчого бога язичницької релігії” лексемою *божество*: *Підіть, запитайте у Веельзевула, божества аккаронського, чи видужаю я від цієї хвороби? [І пішли вони запитувати] Тоді ангел Господній сказав Іллі фесвитянину: встань, піди назустріч посланим від царя Самарійського і скажи їм: хіба немає Бога в Ізраїлі, що ви йшли запитувати у Веельзевула, божества аккаронського?* [4 Цар 1: 1–2]. І хоча сучасні тлумачні словники не ресструють за лексемою *божество* конотативних відтінків негативної оцінки того, кого так називають („1. Те саме, що бог. 2. *заст.* Про предмет захоплення і шанування” [СУМ, I: 211]), та Філарет, на нашу думку, відповідником *божество*, уточненим у вірші лексемами *аккаронське, Веельзевул*, підкреслює

малозначущість поганського бога, іронічно протиставляючи його Єдиному Богові. Принагідно зауважимо, що лексема *божество* у східнослов'янських мовах, як свідчать лінгвісти, – це запозичення із церковнослов'янської мови (*божьство*), де воно з'явилося шляхом калькування грецького Θεοτης, що означало абстрактне „божественність, сукупність якостей, притаманних Богу” [5, с. 2]; у пізніший період свого розвитку церковнослов'янська лексема *божьство* набула значення, тотожного лексемі *Бог*, і саме в цьому значенні запозичена східнослов'янським світом. Біблійних фрагментів, де слово *божество* означає „божественність”, ми не зафіксували.

У перекладах І. Огієнка функціонує демінутив *божки* у значенні „нижчий бог язичницької релігії”, за яким закріпилося стилістичне забарвлення зневажливості, хоча у тлумачних словниках про це не йдеться („Зменш. до бог. // Скульптурна фігурка якого-небудь божества” [11, I, с. 212]): *Кожен чоловік з Ізраїлевого дому, що допустить своїх божків у своє серце, а спотикання провини своєї поклав перед обличчя свої, і прийде до пророка, тому Я, Господь, відповім, згідно з цим, згідно з многотою його божків, щоб схопили тих, з ізраїлевого дому за їхнє серце, бо всі вони віддалилися від Мене через своїх божків* [Єз 14: 4–5]. Наш сучасник митрополит Філарет, щоб уникнути, очевидно, використання кореня **-бог-** для означення поняття „нижчий бог язичницької релігії”, залучає лексему *ідол* – „1. У язичників – статуя, що зображує бога; бовван (у 1 знач.); божок. 2. *перен., заст.* Про того, кого обожнюють, перед ким схиляються, кому служать. 3. *перен., лайл.* Про нетямущу, дурну чи бездушну людину” [11, II, с. 12]: *Якщо хто з дому Ізраїлевого впустих ідолів своїх у серце своє і поставить спокусу нечестя свого перед лицем своїм, і прийде до пророка, – то Я, Господь, чи можу, при безлічі ідолів його, дати йому відповідь? Нехай дім Ізраїлів зрозуміє в серці своєму, що усі вони через своїх ідолів зробилися чужими для Мене* [Єз 14: 4–5]. Філарет таким чином „обминає” відповідники *бог* і *божки* на позначення бога нехристиянської релігії, а коли й обирає лексему *боги*, то увиразнює її конотативними поширювачами: *Ті, що шанують суетних і облудних богів, залишили Милосердного свого* [Йона 2: 9]. І. Огієнко у цьому ж фрагменті перекладу використовує *марні божки*: *Ті, що тримаються марних божків, – свого Милосердного кидають* [Йона 2: 9]. Запропонувавши варіант *суетні облудні боги*, Філарет, за нашими припущеннями, вдало обходить плеоназм *облудні божки* (*божки* для християн і є лжебогами).

Теоніми *Бог, Господь, Учитель* експліковані атрибутами *всевишній, предвічний, єдиний, живий, небесний, благий, милостивий, добрий, ласкавий* та под., які І. Огієнко (судимо за опублікованими текстами) часто пише з великої букви: *Даніїле, рабе Бога Живого, чи твоїй Бог, Якому ти завжди служиши, міг урятувати тебе від левів?* [Дан 6: 21] – *Даніїле, рабе Бога живого, Бог твоїй, Якому ти незмінно служиши, чи міг спасти тебе від левів?* [Дан 6: 21]. Прикметно, що переклади таких лексичних поширювачів нерідко різняться, порівн.: *...і наверніться до Господа, вашого Бога, бо ласкавий він та милосердний, довготерпеливий та многомилосердний, і жалкує за зло* [Йоїл 2: 13] – *...і наверніться до Господа Бога вашого, бо Він благий і милосердний, довготерпеливий і многомилосердний і жалкує про біди* [Йоїл 2: 13]. Або: *Ти Бог милостивий та милосердний, довготерпеливий та многомилосердний, і жалкує за зло* [Йона 4: 2] – *Ти Бог благий і милосердний, довготерпеливий і многомилосердний і жалкує щодо нещастя* [Йона 4: 2]. Чи: – *Учителю Добрий, що маю зробити я доброго, щоб мати життя вічне* [Мт 19: 16] – *Учителю Благий, що маю зробити я доброго, щоб мати життя вічне* [Мт 19: 16]. Поширювачі *ласкавий, милостивий, добрий*, як у І. Огієнка, Філарет узагальнює лексемою *благий* (*благий* – „2. *заст.* Добрий, добросердний, лагідний” [II, I, с. 54]), можливо, оцінивши її і за змістом, і за стилістикою місткішою (порівн. суч. рос. *благий* „полезный, хороший” [14, с. 32]), хоча І. Огієнко був переконаний у необхідності перекладу *благий*, оскільки „слово „благий” вже в церковно-слов'янських пам'ятках XI віку перекладалися словом „добрий”. Безумовно тому, що вже тоді, в глибоку давнину його не всі

належно розуміли”, і відсилав до Лексикону Памби Беринди (*благо* „не гараздъ, мдле, недобре, уловне...”) та Бориса Грінченка (*благий*: „2. Плохой (цебто кепський). 3. Ветхий (цебто давній). 4. Немошний, слабый”) [8, I, с. 145].

Суттєву розбіжність помічаємо і в перекладах експлікованих теонімних атрибутів наступного контекстуального фрагменту Біблії: *Палкий Бог, і мстивий Господь, Господь мстивий та лютий, – Господь мстивий до тих, хто Його ненавидить, і пам'ятає про кривду своїх ворогів* [Наум 1: 2] – *Господь є ревнитель і месник; месник Господь і страшний у гніві; помщається Господь ворогам Своім і не пощадить супротивників Своїх* [Наум 1: 2], оскільки *палкий* – „1. Який добре горить, швидко займається. 2. Який має дуже високу температуру і виділяє багато тепла; жаркий, палючий. 3. *перен.* Який має надзвичайно гарячий темперамент; сповнений енергії, пристрасті. 4. *перен.* Який дуже легко збуджується; надто запальний. 5. Який потребує зосередження, напруженості всіх сил. 6. *перен.* Доведений до граничного напруження; жорстокий, запеклий (про бій, боротьбу і т. ін.)” [П, VI, с. 31], а *ревнитель* – „Щирий, завзятий прихильник кого-, чого-небудь” [11, VIII, с. 473]. Є й інші відмінності в перекладах, які потребують, як пише В. Німчук, тіснішої співпраці між знавцями Біблії та стародавніх мов, що „має стати запорукою адекватного відтворення старослов'янзмів у перекладах Біблії та інших текстів церковного вжитку” [6, с. 3–27]: *Бо не забудеш ти кланятись богові іншому, бо Господь – Заздрісний ім'я Його, Бог заздрісний Він!* [2 М 34: 14] – ...*ти не повинен поклонятися богові іншому, крім Господа [Бога], тому що ім'я Його – ревнитель* [Вих 34: 14]; – *О мій Господи, Боже великий і грізний, що стережеш заповіта та милість для тих, хто кохає Тебе, та для тих, хто виконує Твої заповіді*” [Дан 9: 4] – *Молю Тебе, Господи Боже великий і дивний, що зберігаєш заповіт і милість до тих, які люблять тебе і виконують повеління Твої* [Дан 9: 4].

Активно функціонує комбінація *Господь + Бог*: у перекладах І. Огієнка *Бог* частіше виконує функцію уточнення, у Філарета – є компонентом складної назви *Господь Бог*: *І молився я Господеві, Богові своєму, і сповідався й казав: – О мій Господи, Боже великий* [Дан 9: 4] – *І молився я Господу Богу моему, і сповідувався і сказав: – Молю Тебе, Господи Боже великий* [Дан 9: 4]. Особливістю форм давального відмінка однини теонімів *Бог, Господь, Отець, Христос* у перекладах І. Огієнка є використання для осіб закінчення *-ові*, у Філарета – *-у*: *А потому кінець, коли Він передасть царство Богові й Отцеві, коли Він зруйнує всякий уряд, і владу всяку та силу* [I Кор 15: 24] – *А потому кінець, коли Він передасть царство Богу й Отцю, коли Він скасує всяке начальство, і всяку владу і силу* [I Кор 15: 24]; *Хочу ж я, щоб ви знали, що всякому чоловікові голова – Христос, а жінці голова – чоловік, голова ж Христові – Бог* [I Кор 11: 3] – *Хочу також, щоб ви дізнались, що всякому чоловікові голова – Христос, а жінці голова – чоловік, голова ж Христу – Бог* [I Кор 11: 3].

Як переконує фактичний матеріал, за потреби характеризувати Бога в антропологічному плані, а саме – вербалізувати значення „той, хто володіє чим-небудь, хазяїн”, обидва перекладачі вважають за можливе активізувати однокореневий відповідник теоніма *Господь* – метафору *Господар* („1. Той, хто займається господарством. 2. Повновладний розпорядник. 4. Глава сім'ї, господарства” [11, II, с. 140]; „Слово *господарь* „господин, владыка”, иначе „хозяин господа), которое обраховано посредством суфф. -арь- со знач. лица по роду деятельности (как вратарь), от сущ. *господа* „дом”, „челядь”. Таким образом, *господарь* первонач. значило „хозяин” (ср. сохранившееся в укр. яз. *господар*), затем – „владыка”, „государь”, „глава государства” [14, с. 92]): *Як устане Господар та двері замкне, ви зачнете вистоювати ізнадвору, та стукати в двері й казати: – Господи, – відчини нам! А він вам у відповідь скаже: – Не знаю Я вас, звідки ви!* [Лк 13: 25] – *Коли Господар дому встане і зачинить двері, тоді ви, сточи зовні, почнете стукати у двері і говорити: – Господи! Господи! Відчини нам. А він скаже вам у відповідь: – Не знаю вас, звідки ви* [Лк 13: 25] – тут *господар* – глава дому (метафора); *Тоді Він казав Своім учням: – Жливо справді велике, то робітників мало;*

тож *благайте Господаря жнива, щоб той на жниво Своє Він робітників вислав* [Мт 9: 37–38] – *Тоді говорить до учеників Своїх: – Жнива багато, а женців замало. Тож благайте Господаря жнива, щоб той вислав женців на жниво Своє* [Мт 9: 37–38] – тут *господар* – розпорядник жнив (метафора). Хоча трапляються й різні переклади: *І сказав він до них: – Син людський – Господь і суботі* [Лк 6: 5] – *І сказав їм: бо Син Людський є господарем і суботи* [Лк 6: 5].

Метафоричне значення має назва *Цар*, що об'єктивує велич повновладного господаря, „який підпорядковує навколишніх своєму впливові або переважає всіх (все) чим-небудь” [11, XI, с. 181] (праслов'янське **cesar*, яке походить від лат. *Caesar* „Цезарь” (Гай Юлій Цезар)): *Ти Сам – Цар мій, о Боже, звели ж про спасіння для Якова* [Пс 43 (44): 5] – *Боже, Ти – Цар мій. Ти Той, що даєш спасіння Якову* [Пс 43: 5]; *А Я вам кажу не клястися зовсім: ані небом, бо воно престол Юожий; ні землю, бо підніжок для ніг Його це; ні Єрусалимом, бо він місто Царя Великого* [Мт 5: 34–35] – *А Я кажу вам – не клястися зовсім: ні небом, бо воно є престолом Божим; ні землю, бо воно є підніжжям ніг Його це; ні Єрусалимом, бо це місто великого Царя* [Мт 5: 34–35].

Варіативні атрибути *Превічний, Превічний, Вічний та Всевишній, Вишній* утворюють складні номінації з лексемами *Бог і Цар*, а також функціонують самостійно, як інші субстантиви типу *Святий, Божий, Єдиний* та ін.: *Покрова твоя – Бог Превічний і ти в вічних раменах Його* [5 М 33: 27] – *Притулок [твій] Бог превічний, і [ти] на раменах вічних* [Втор 33: 27]; – *Що Тобі до мене, Ісусе, Сину Бога Всевишнього? Благаю Тебе, – не муч мене!* [Лк 8: 28] – *Що до мене, Ісусе, Сину Бога Всевишнього? Благаю Тебе, – не муч мене!* [Лк 8: 28]; *Ти прийшов погубити нас. Я знаю Тебе, хто Ти, – Божий Святий* [Лк 4: 34] – *Ти прийшов погубити нас; знаю Тебе, хто Ти, Святий Божий* [Лк 4: 34]; *Написано: Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому* [Лк 4: 8] – *Написано: Господу Богу твоєму поклоняйся Йому Єдиному служи* [Лк 4: 8].

Канонічна назва *Отець* є частовживаним компонентом святої Трійці – Бога Отця, Сина і Святого Духа: *Ваш Отець Небесний їх годує* [Мт 6: 26] – *Отець ваш Небесний їх годує* [Мт 6: 26]. У перекладі І. Огієнка функціонує лексема *батько* як синонімічний відповідник лексеми *Отець*: *Чи тим віддасте Господеві, народі нікчемний й немудрий? Чи ж не Він – Батько твій, твій Творець?* [Пт 32: 6] – *Чи цим відплачуєте ви Господу, народі безглуздий і нерозумний? Чи Він Отець твій, Який привласнив тебе, створив тебе і влаштував тебе?* [Пт 32: 6]. На думку П. Мацьківа, така заміна є недоречною, тому „лексема *батько* експлікує плотську спорідненість, яка актуалізується не через віру, а через походження” [4, с. 168].

Теоніми на позначення земного втілення Сина Бога також мають широкий синонімічний ланцюг: *Христос, Ісус Христос, Син Божий, Син Давидів, Пророк, Спаситель, Спас, Божий Сторож, Учитель, Наставник, Син Улюблений, Син Людський* та ін.: *І вони підійшли, і розбудили Його та й сказали: – Учителю, Учителю, гинемо! Він же встав, наказав бурі й хвилям, – і вони вицухли, і тиша настала!* [Лк 8: 24] – *І, приступивши, вони розбудили Його, кажучи:– Наставнику! Наставнику, гинемо! Він же, вставши, заборонив вітрові і хвилям; і вони уляглись, і настала тиша* [Лк 8: 24]. І. Огієнко залучає стягнений церковнослов'янським *Спас* – лагідний варіант імення *Спаситель*, коли оповідає про малого Сина Божого, який врятує людей від гріхів: *Бо з'явилася Божжа благодать, що спасає всіх людей, і навчає нас, щоб ми, відцуравшись безбожності та світських пожадливоростей, жили помірковано та праведно, і побожно в теперішнім віці, і чекали блаженної надії та з'явлення великого Бога й Спаси нашого Христа Ісуса* [Тит 2: 11–13] – *Бо благодать Божжа з'явилася, спасення для всіх людей, яка вчить нас, щоб ми, відкинувши нечестя і мирські похоті, цнотливо, праведно і побожно жили в нинішньому віці, очікуючи блаженного уповання і явлення слави великого Бога і Спасителя нашого Ісуса Христа* [Тит 2: 11–13]. Використовуючи лексему *Ягня*, І. Огієнко вербалізує жертву Ісуса Христа, хоча „робочою” лексемою, звичайно, у нього, як і у Філарета, є узуальна лексема *Агнець*: *І знайте, що не*

тлінним сріблом або золотом і відкуплені ви були від марного вашого життя, що передане вам від ваших батьків, але дорогоцінною кров'ю Христа, як непорочного й чистого **Ягняти**, що призначений був іще перед закладами світу, але був з'явлений вам за останнього час [1 Петр 1: 18–20] – Знаючи, що нетлінним сріблом або золотом визволені ви від суєтного життя, переданого вам від батьків, а дорогоцінною Кров'ю Христа, як непорочного і чистого **Агнця**, призначеного ще раніше створення світу, але явленого останнім часом для вас [1 Петр 1: 18–20].

Характерною ознакою перекладів Філарета є тяжіння до розгорнутих конструкцій з теонімами, порівн.: *Блаженний ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров тобі оце виявили, але Мій **Небесний Отець*** [Мт 16: 17] – *Блажен ти, Симоне, сину Іонин, бо не плоть і не кров відкрили тобі це, а **Отець Мій, Який на небесах*** [Мт 16: 17]; *А що цар бачив **Божого Сторожа** та святого, який сходив із небес, і сказав: – Зрубай це дерево, і знищте його, та позоставте в землю пня його кореня* [Дан 4: 20] – *А що цар бачив **Того, Хто не спить** і Святого, і Який сходив з небес, Який сказав: – Зрубай дерево і знищить його, тільки головний корінь його залишить у землі* [Дан 4: 20].

Отже, для теонімної лексики українських перекладів Біблії, здійснених І. Огієнком та митрополитом Філаретом, властива варіативність, пов'язана з обмеженим використанням лексем *бог* і *божок* у значенні „поганський бог” митрополитом Філаретом, багатшою експлікацією центральних теонімів (*добрий, ласкавий* та ін.), а подекуди – і залученням лексем із несакральної сфери (*Батько, Ягня*) І. Огієнком. Різняться й семантичний обсяг деяких теонімних поширювачів як у функціональному, так і стилістичному аспектах (*Бог – грізний / дивний, Бог – палкий / ревнитель*). Подальше уточнення значень релігійної лексики, використаної в перекладах Святого Письма, – це завжди крок назустріч удосконаленню тексту й турбота про читача.

Список використаної літератури

1. Демський М. Фраземіка в Євангелії Матвія у перекладі І. Огієнка та Т. Хоменка // І. Огієнко (Незабутні імена української науки): тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції. – Львів, 1992. – Ч. I. – С. 70–74.
2. Дзюбишина-Мельник Н. Стильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Єдиними вустами: Вісник Інституту богословської термінології. – Львів, 1998. – № 2. – С. 6–15.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
4. Мацьків П. В. Українські переклади Біблії: Семасіологічний аспект / П. В. Мацьків // Вісник СумДУ. Т. 1. – 2006. – № 11 (95). – С. 168–172.
5. Мусорин А. Белорусская теонимная лексика. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashavira.ukrlife.org>
6. Німчук В. Лексеми *раб* і *слуга* в українських перекладах Нового Завіту / Василь Німчук // Українська мова: [науково-теоретичний журнал]. – 2011. – № 1. – С. 3–27.
7. Німчук В. Найновіший переклад Біблії українською мовою: Фрагменти з інтерв'ю з Патріярхом Київським і всієї України-Руси Філаретом. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nashavira.ukrlife.org/03_2009.html
8. Огієнко І. Етимологічно-семантичний словник української мови / Митрополит Іларіон (проф. д-р Іван Огієнко); [ред. й доповнення др. Магдалина Ласло-Куцюк]. – Вінніпег, 1979–1995. – 100 с.
9. Огієнко І. Методологія перекладу Св. Письма та богослужбових книг на українську мову / І. Огієнко // Єдиними устами. – Львів, 2000. – № 4. – С. 2–41.
10. Пінчук А. С. Проблеми національного виховання на прикладі Біблії І. Огієнка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/13_2003/articles/stat100.html
11. Словник української мови: в 11-ти томах. – К.: Наукова думка, 1970–1980.

12. Тимошик М. „Лишусь навіки з чужиною...”: Митрополит Іларіон і українське відродження : монографія / М. Тимошик. – Вінніпег; Київ: Укр. правосл. Собор Св. Покрови; Наук.-вид. центр „Наша культура і наука”, 2000. – 545 с.

13. Феллер М. Зв'язок стилю з національним мисленням та їх вплив на переклад Біблії // І. Огієнко (Незабутні імена української науки): тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції. – Львів, 1992. – Ч. I. – С. 190–192.

14. Цыганенко Г. П. Этимологический словарь русского языка / Г. П. Цыганенко. – К.: Радянська школа, 1989. – 511 с.

Анотація

Ковтун А. А. Функціонування теонімів у перекладах Біблії І. Огієнка та Патріарха Філарета.

У статті здійснено спробу порівняння стилістики використання основних теонімів за українськими перекладами Біблії митрополитів Іларіона та Філарета. З'ясовано відмінні риси: уникання лексем *бог* і *божок* у значенні „поганський бог” (Філарет), багатша експлікація центральних теонімів, подекуди залученням синонімів із несакральної сфери (Іларіон), а іноді навіть різний семантичний обсяг деяких поширювачів.

Ключові слова: теонім, деминутив, експлікація, семантичний обсяг.

Аннотация

Kovtun A. A. Функционирование теонимов в переводах Библии И. Огиенко и Патриарха Филарета.

В статье сделана попытка сравнения стилистики использования основных теонимов по украинским переводам Библии митрополитов Иллариона и Филарета. Выяснено отличительные особенности: избегание лексем *бог* и *божок* в значении „языческий бог” (Филарет), богаче экспликация центральных теонимов, а кое-где привлечение синонимов из несакральной сферы (Илларион), иногда разный семантический объем некоторых распространителей.

Ключевые слова: теоним, деминутив, экспликация, семантический объем.

Summary

Kovtun A. A. Functioning theonyms in the King James Version Bible translations and Patriarch Filaret.

Based on the Ukrainian translations of Bible by metropolitans Ilarion and Philaret, the article presents the attempt to compare stylistic patterns of main Ukrainian theonyms usage. The differences revealed are avoidance of lexemes *god* and *idol* in the meaning of *pagan god* (Philaret) and more diverse explication of theonyms with occasional engagement of synonyms from non-sacral lexicon (Ilarion), and even different semantic volume of some expanders.

Key words: theonym, diminutive, explication, semantic volume.

УДК 811.161.2'38 (075.8)

Коломієць І. І.

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

СТИЛІСТИКА ТЕКСТУ: ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР ДОСЛІДЖЕННЯ

Науково-методична література з проблем лінгвостилістики [1–5] дозволяє визначити широке коло завдань цієї комплексної дисципліни з її внутрішнім структуруванням та поліаспектним виміром досліджень (функціональна стилістика, описова стилістика, практична стилістика, зіставна, діалектологічна, стилістика художнього мовлення, лінгвопоетика тощо).